

ZAPISNIK

sa Prve zajedničke sjednica Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje i Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport, održane 13. marta 2018. godine

Sjednica je počela u 12 časova.

Prvoj zajedničkoj sjednici su predsjedavali predsjednik Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Radule Novović i predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Suad Numanović.

Sjednici su prisustvovali i članovi Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Aleksandra Vuković, Andrija Popović, a u skladu sa članom 65 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore sjednici su prisustvovali poslanici: Momčilo Martinović, u svojstvu zamjene članice Odbora Branke Tanasijević, poslanica Marta Šćepanović, u svojstvu zamjene člana Odbora Bogdana Fatića i poslanik Nedžad Drešević u svojstvu zamjene člana Odbora Ervina Ibrahimovića.

Takođe, sjednici su prisustvovali i članovi Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje: Miodrag Radunović, Maja Bakrač, Halil Duković, Mićo Orlandić i Nedžad Drešević.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: ministar rada i socijalnog staranja Kemal Purišić; ministar prosvjete Damir Šehović; Goran Kušević, direktor Direktorata za socijalno staranje i dječju zaštitu u Ministarstvu rada i socijalnog staranja; Lela Vuković, šefica Kabineta ministra rada i socijalnog staranja; Tamara Milić, načelnica Direkcije za predškolsko vaspitanje i obrazovanje, inkluzivno obrazovanje i strateško programiranje i razvoj u Ministarstvu prosvjete; Milica Lekić, PR menadžer Ministarstva prosvjete; Ida Ferdinandi, rukovodilac u programu dječje zaštite u UNICEF-u; Zoja Bojanić Lalović, direktorica Gimnazije „Slobodan Škerović“; Andreja Sokić, pomoćnica direktorice OŠ „Štampar Makarije“; Radoje Novović, načelnik Odsjeka za istraživanje i razvoj obrazovnog sistema u Zavodu za školstvo; Sanela Rovčanin, izvršna direktorica NVO „Snažna mama“ iz Bijelog Polja; Sabina Talović iz NVO Otvoreni centar „Bona Fide“ iz Pljevalja i Esmeralda Šuvakić iz SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja iz Plava.

Rad sjednice pratili su akreditovani mediji.

Za sjednicu je predložen i jednoglasno usvojen sljedeći

DNEVNI RED:

KONSULTATIVNO SASLUŠANJE MINISTRA RADA I SOCIJALNOG STARANJA KEMALA PURIŠIĆA I MINISTRA PROSVJETE DAMIRA ŠEHOVIĆA, NA TEMU: „FIZIČKO KAŽNJAVANJE DJECE I VRŠNJAČKO NASILJE“

Predsjednik Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Radule Novović je podsjetio sve prisutne da su 21. decembra 2017. godine Odboru za zdravstvo, rad i socijalno staranje i Odboru za prosvjetu, nauku, kulturu i sport nevladine organizacije: „Snažna mama“ iz Bijelog Polja, Otvoreni centar „Bona fide“ iz Pljevalja i SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja iz Plava uputile predstavku kojom je inicirano sazivanje zajedničke sjednice ova dva skupštinska odbora, na kojoj bi bilo održano kontrolno saslušanje ministra rada i socijalnog staranja Kemala Purišića i ministra prosvjete Damira Šehovića. Takođe, podsjetio je da su odbori, cijeneći predstavku koju su uputile nevladine organizacije, Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje na 22. sjednici, koja je održana 13. februara 2018. godine i Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport na 12. sjednici, koja je održana 14. februara 2018. godine, odlučili da održe konsultativno saslušanje ministra rada i socijalnog staranja Kemala Purišića i ministra prosvjete Damira Šehovića. Objasnio je da se pod fizičkim kažnjavanjem djece smatra odnos ili ponašanje kojim se uz primjenu fizičke sile sa ili bez upotrebe drugih sredstava nanose povrede djeci. Najčešće se radi o vidljivim znacima nasilja, od kojih se većina vremenom zaliječi, ali strah, tuga i bijes ostaju zauvijek. Najčešće mjesto na kojem se dijete zlostavlja je djetetova porodica, a u većini slučajeva osoba koja zlostavlja dijete je iz njegovog porodičnog okruženja ili je bliska i poznata porodici. Kako dijete odrasta počinje više vremena da provodi izvan porodice, postaje izloženije i nasilju u školi, ustanovi u kojoj boravi, na ulici ili u medijima. Istakao je da je vršnjačko nasilje problem na globalnom nivou i da podrazumijeva svako fizičko ili psihičko nasilno ponašanje usmjereno na djecu od strane njihovih vršnjaka koje je počinjeno, sa ciljem povređivanja i ponavljanja istog obrasca ponašanja, sa namjerom da se drugi povrijedi. Nasilničko ponašanje djece se razlikuje od kratkotrajnih incidenata i svađa djece, a razlika je upravo u namjernoj želji da se drugom djetetu nanese zlo, kao i u ponavljanju takvog postupanja tokom određenog vremenskog perioda.

Predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Suad Numanović je pojasnio da fizičko kažnjavanje djece predstavlja povredu prava djece na poštovanje njihovog fizičkog integriteta, ljudskog dostojanstva i jednaku zaštitu pred zakonom. Fizičko

kažnjavanje, u mnogim slučajevima, može da ugrozi dječja prava, kako na obrazovanje, tako na njihov razvoj, na zdravlje, pa čak i pravo na život. Ono može ozbiljno da naudi djeci, u fizičkom i psihičkom smislu, i da uči djecu da je nasilje prihvatljiva i odgovarajuća strategija za razrješavanje sukoba i da nije djelotvorno kao sredstvo disciplinovanja. Istakao je da, po mišljenju stručnjaka, nasilje se rađa nasiljem. Verbalno i fizičko nasilje je prisutno i u Crnoj Gori, a prema nekim istraživanjima najmanje jedno od tri domaćinstva u Crnoj Gori fizički kažnjava djecu. Mišljenje je da su donešene izmjene i dopune Porodičnog zakona išle u pravcu rješavanja ovog problema i da će doprinijeti promjeni načina vaspitavanja djece, a da nedostatak istraživanja u ovoj oblasti onemogućava da se ima realna slika o vršnjačkom nasilju. Nasilje je svaki oblik ponašanja koji ima za cilj namjerno povređivanje ili nanošenje bola, bilo fizičkog ili psihičkog, što dovodi do toga da svaki čovjek, u svom odrastanju, iskusi neki vid nasilja ili kao vršilac nasilja ili onaj koji trpi ili je svjedok nasilja nad nekim drugim. Istakao je da je sistemska povezanost više institucija preduslov uspješnog rješavanja vršnjačkog nasilja, tj. povezanost i komunikacija na relaciji porodica, odnosno roditelja i škola, škola i resornih ministarstava, tj. Ministarstva unutrašnjih poslova i Tužilaštva, zatim aktivno učešće predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja, kroz socijalne službe i medije. Istakao je da kao i svaka druga društvena pojava i ova ima svoje uzroke, oblike i posljedice. Posebnu pažnju treba posvetiti prevenciji, kroz edukaciju stručnih lica u školi, roditelja i djece. Zanimalo ga je da li postoje relevantni podaci i koliko je vršnjačko nasilje prisutno među mladima u Crnoj Gori i da li je vršnjačko nasilje posljedica individualnog ponašanja pojedinaca. Takođe, zanimalo ga je kako društvo može doprinijeti da se problem vršnjačkog nasilja suzbije. Mišljenja je da je jačanje pravosudnog sistema i sistema socijalne i dječje zaštite važan segment u borbi protiv nasilja i da je lakše rješavati uzroke svih oblika nasilja, baviti se pronalaženjem rješenja, sankcionisanjem, nego se baviti posljedicama vršnjačkog nasilja.

Ministar rada i socijalnog staranja Kemal Purišić je istakao da država Crna Gora nastoji da se izbori sa problemom nasilja nad djecom i da je učinila sve da uredi pravni okvir kako bi se postigli što bolji rezultati. Naveo je da se izmjenama i dopunama Porodičnog zakona, koji je počeo da se primjenjuje u maju 2017. godine, naša država pridružila grupi od pedeset zemalja svijeta koje su eksplicitno zabranile fizičko kažnjavanje djece. Podsjetio je da je, u aprilu 2017. godine, na prijedlog Ministarstva rada i socijalnog staranja Vlada Crne Gore usvojila Nacionalnu strategiju za prevenciju i zaštitu djece od nasilja, za period od 2017. do 2021. godine. Strategija se primjenjuje na svu djecu uzrasta do 18 godina, bez obzira na rod, državljanstvo, nivo funkcionalne sposobnosti ili seksualnu orijentaciju. Istakao je važnost ciljeva Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja: unapređenje zakonodavstva i sprovođenje politika koje djecu štite od svih oblika nasilja; unapređenje institucionalnog okvira za profesionalnu, kvalitetnu i efikasniju brigu i zaštitu

djeteta; osnaživanje pravosudnog sistema za zaštitu djece od nasilja i za rad u najboljem interesu djeteta; okretanje promjena u društvenim normama koje prihvataju, opraštaju ili ignorišu nasilje; razvijanje životnih vještina i otpornosti kod djece, kako bi se spriječilo nasilje i njegove posljedice i kreiranje sistema za monitoring, evaluaciju i istraživanje. Ministar je saopštio da je mjere zaštite za Dječiji dom „Mladost“ pripremila radna grupa kojom je rukovodilo Ministarstvo rada i socijalnog staranja, uz podršku nevladine organizacije Juventas. U februaru 2017. godine nevladina organizacija Udruženje „Roditelji“ je osnovala nacionalnu roditeljsku SOS liniju i pružila je 320 savjetodavnih usluga tokom 11 mjeseci svog rada u 2017. godini. Smatra da je percepcija i svijest da je nasilje neprihvatljivo, u porastu i iznio statističke podatke o žrtvama nasilja, prema kojima je, u strukturi registrovanog nasilja, 87% porodičnog nasilja, dok je samo 13% nasilja koje se dešava van porodice. Konstatovao je da se nasilje, uglavnom, ne prijavljuje i ostaje nevidljivo za evidenciju.

Ministar prosvjete Damir Šehović je upoznao prisutne sa mjerama prevencije koje Ministarstvo prosvjete sprovodi za prevenciju nasilja i naveo da ovaj problem zahtijeva sistemski pristup, jako širokog spektra organizacija i institucija. Shvatajući da je prevencija ključ, na koji treba staviti akcenat i naveo je mjere koje se sprovode radi prevencije da se ne bi morali bavili posljedicama nasilja. Podsjetio je da je prije deset godina Ministarstvo prosvjete, u saradnji sa kancelarijom UNICEF-a, započelo program *Škola bez nasilja*, koji je namijenjen učenicima, nastavnom osoblju, roditeljima i cjelokupnoj zajednici, a koji ima za cilj da smanji nasilje među školskom djecom. Ovaj program se, danas, primjenjuje u svim školama u Crnoj Gori. U težnji da aktivnosti budu, na najbolji mogući način realizovane, Ministarstvo prosvjete je pristupilo izradi uputstva, koje je nazvano *Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučaju pojave nasilja*. Informisao je prisutne da je pomenuto uputstvo usvojeno od strane Nacionalnog savjeta za obrazovanje, čime je postalo obavezno za primjenu u svim školama. Da bi se stvorili preduslovi za implementiranje pomenutog uputstva, sprovedena je obuka stručnih službi škola, ali i službenika zaposlenih u centrima za socijalni rad. Istakao je da je obrazovna uloga jednako važna kao i vaspitna i da je nasilje nedopustivo, a tolerancija na nasilje mora biti nulta. Takođe, u saradnji sa UNICEF-om, nevladinim organizacijama, ali i resursnim centrima izrađene su smjernice i procedure za obezbjeđivanje sigurnog okruženja za djecu sa smetnjama u razvoju u resursnim centrima. Naveo je, kao veoma bitno, da je na školskom portalu postavljena stranica o bezbjednosti djece na Internetu, kako bi ga djeca bezbjedno koristila, jer upravo on može biti veoma opasan vid nasilja.

Sanelu Rovčanin iz NVO „Snažna mama“ je interesovalo da li Centar za socijalni rad ima kapaciteta da reaguje ukoliko dijete mlađe od 14 godina prijavi nasilje poslije 21h,

kao i da li je došlo do promjene percepcije kod osoblja u prosvjetnim institucijama, da se svaka sumnja na nasilje mora prijaviti nadležnim institucijama.

Sabinu Talović iz Otvorenog centra „Bona fide“ je interesovalo da li je ministar prosvjete upoznat sa brojem prijava prosvjetnih radnika o zlostavljanju djece od strane njihove porodice. Dala je predlog da se za izradu sektorske analize, za narednu godinu, osmisle mehanizmi koji bi omogućili veće učešće nevladinih organizacija. Takođe, konstatovala je da ne postoje specijalizovani servisi podrške za djecu žrtve nasilja u Crnoj Gori i ustanove koje bi im obezbijedile dugoročni smještaj, a ne samo dnevne centre i kvalitetnu psiho-socijalnu podršku, što je od velike važnosti ukoliko su nasilnici ujedno i roditelji ili staratelji. Interesovalo ju je i koliko u Crnoj Gori ima hraniteljskih porodica, koje su prošle adekvatne obuke za rad sa djecom koje su žrtve nasilja.

Esmeralda Šuvakić iz NVO SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja iz Plava je izjavila da je edukacija osoblja u prosvjetnim ustanovama od prioritetnog značaja u borbi protiv nasilja nad djecom, jer djeca ni sama ne prave razliku između vršnjačkog i fizičkog nasilja.

Član Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Andrija Popović je istakao da je neophodna nulta tolerancija za vršnjačko nasilje i da je veoma bitno preduzeti sve mjere, kako do nasilja ne bi došlo. Takođe, u kvalitetnoj borbi protiv nasilja, nije dovoljno regulisati samo zakonski okvir, već treba raditi na edukaciji javnosti i pomagati roditeljima u vaspitavanju djece da, tokom vaspitavanja ne bi pribjegavali fizičkom kažnjavanju djece. Veoma je bitno da škola i policija, kroz zajedničku saradnju, prevencijom, pokušaju spriječiti pojavu vršnjačkog nasilja. Podsjetio je i da je pokrenuta peticija za „Pavlov zakon“, kojim se traži izmjena Krivičnog zakonika, kojom bi se vratila doživotna kazna zatvora, za učinjena teška krivična djela nad djecom.

Članica Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Aleksandra Vuković pohvalila je inicijativu tri nevladine organizacije za održavanje sednice na temu: „Fizičkog kažnjavanje dece i vršnjačkog nasilja“, koje su sa lokalnog nivoa došle da prenesu na državni nivo najozbiljniji problem, kojim se naše društvo bavi. Istakla je da je ovo problem kojim društvo treba da se bavi stalno, a ne povremeno i da se nada da će nestati povoda za običaj da se zakoni imenuju po slučajevima dece koja su preživjela najveća zla, koja je društvo moglo čuti i videti. Kazala je da je veoma bitno zaštititi decu od fizičkog kažnjavanja, kako od svojih roditelja, tako i od nasilja u školama, da je veoma izraženo fizičko nasilje. Mišljenja je da, u borbi protiv nasilja nad djecom, mediji mogu odigrati posebnu ulogu, upornim pisanjem i ukazivanjem na problem, kao i društvene mreže kojima se poruke šalju na jednostavan i prijemčiv način, koje, u posljednje vrijeme, sve više

kreiraju kulturni i svaki drugi identitet djece. Takođe, istakla je važnost književnosti kao bitnog oblikovnog elementa čovjekovog identiteta.

Član Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Miodrag Radunović istakao je da se, zahvaljujući UNICEF-u, Ministarstvu radu i socijalnog staranja, Ministarstvu prosvjete, nevladinom sektoru i obrazovno vaspitnim institucijama, situacija, što se tiče nasilja nad djecom u Crnoj Gori, u posljednje vrijeme, poboljšala. Podsjetio je na istraživanja koja su rađena 2013. godine, kada se Crna Gora priključila 70 zemalja koje sprovode akciju „Stop nasilju među djecom“, koje je pokazalo da je dvije trećine djece izloženo nekom vidu nasilja, bilo fizičkom ili psihičkom, na žalost roditelja ili članova porodice. Granice vršnjačkog nasilja se sve više spušta ka mlađem uzrastu, a djeca su svakodnevno izložena zloupotrebama koristeći društvene mreže i pametne telefone. Kazao je da je veoma bitno utvrditi u kojim razmjerama je prisutno vršnjačko nasilje u Crnoj Gori, a da su porodica i obrazovni sistem dvije najbitnije karike u borbi protiv njega. Postavio je pitanje ministru prosvjete Damiru Šehoviću da li obrazovno vaspitne ustanove imaju dovoljan broj stručnih saradnika, tj. pedagoga, psihologa i socijalnih radnika, s obzirom na veliki broj djece u ustanovama.

Član Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Maja Bakrač je istakla da se problemu nasilja nad djecom mora sistemski pristupiti i raditi na stalnom informisanju javnosti. Pohvalila je primjer đaka danilovgradske Gimnazije, koji su predstavom skrenuli pažnju na vršnjačko nasilje. Zanimalo ju je da li su institucije dovoljno edukovane da pomognu djeci koja trpe nasilje, da zaustave nasilje u porodici pa, samim tim, i da zaštite djecu kao žrtvu nasilja, ukoliko se nasilje desi u bilo koje doba dana i noći.

Član Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Mićo Orlandić je kazao da je najbitnije pronaći uzroke koji dovode do nasilja nad djecom i ženama u Crnoj Gori u mjeri u kojoj postoji i ustanoviti razloge zbog kojih je jedan dio građana u stanju da poćini neku vrstu nasilja. Istako je da je jako bitan utisak koji mediji ostavljaju i podsjetio na sliku koju su mediji nekada ostavljali na građane Crne Gore.

Član Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Halil Duković je kazao da, nažalost, postoji trend rasta vršnjačkog nasilja i nasilja nad djecom, kako kod nas tako i u svijetu. Mišljenja je da dobar zakonodavni okvir treba da služi kao preventivni faktor i da je bitno djelovanje cijeloga društva na rješavanje ove društvene pojave. Interesovalo ga je koliko je nevladin sektor zadovoljan saradnjom sa predstavnicima Vlade Crne Gore i obrnuto.

Poslanik Momćilo Martinović je kazao da uzroci, kada je nasilje u pitanju, najćešće dolaze iz neposrednog okruženja djeteta, a to je njegova porodica. Kasnije su to

i obrazovne ustanove, kao i okruženje u kojem dijete provodi svoje slobodno vrijeme. Apelovao je na Ministarstvo prosvjete da se, radi prevencije nasilja, posveti najveća pažnja predškolskom obrazovanju, jer je to najbitniji period za formiranje ličnosti, u skladu sa sistemom vrijednosti. Takođe, važno je posvetiti pažnju podršci porodice u vaspitavanju djece, kroz određene servise. Veoma je bitna i kontrola sadržaja koji se djeci nude putem elektronskih medija, kao i vršnjačka edukacija.

Radoje Novović, načelnik Odsjeka za istraživanje i razvoj obrazovnog sistema u Zavodu za školstvo je kazao da je nasilje nad djecom i vršnjačko nasilje vrlo ozbiljan fenomen, koji je faktički u svijetu prisutan zadnjih 20-25 godina i objasnio koje su sve vrste nasilja zastupljene u Crnoj Gori. Podsjetio je na projekat koji je u Crnoj Gori pokrenut školske 2005/2006. godine „Škola bez nasilja - sigurno školsko okruženje“ u saradnji Ministarstva prosvjete i Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori, a koji je preuzet od Norveške i modifikovan s obzirom na specifičnost područja. Publikacije koje su razvijene u okviru programa su: priručnik „Škola bez nasilja – ka sigurnom i podsticajnom okruženju za djecu“; brošura za roditelje za sigurno i podsticajno okruženje u školama. Urađeno je istraživanje 2006. godine, na uzorku od 6.300 učenika iz osam osnovnih škola u Crnoj Gori, uzrasta od drugog do osmog razreda i ustanovilo se da je 48% djece doživjelo neku vrstu nasilja od strane vršnjaka, tj. svako drugo dijete koje je učestvovalo u istraživanju. Istakao je da je to alarmantan podatak ukoliko se uzme u obzir da u Crnoj Gori, u osnovnoj školi, uči 60.000-70.000 učenika. U poređenju sa istraživanjem Svjetske zdravstvene organizacije iz 2006. godine, koje je sprovedeno u 41 zemlji svijeta, u Grčkoj se izjasnilo da su doživjeli nekoliko vrsta nasilja u zadnjih šest mjeseci 60% od ukupnog uzorka, u Litvaniji 59%, Turskoj 58%, Grenlandu 57%, Letoniji 54%, Rumuniji 52% i Njemačkoj 36%. Istraživanje, koje je rađeno 2011. godine, na uzorku od osam škola, ustanovilo je da je 24% djece, od ukupnog uzorka, doživjelo neku vrstu nasilja što je bio drastičan pad u odnosu na prethodno istraživanje. Na istraživanju koje je sprovedeno 2012. godine, na uzorku od 2.000 učenika iz 39-40 osnovnih škola, 48% uzorka je saopštilo da ima nasilja u školama, a 22% je izjavilo da je lično doživjelo nasilje, odnosno, svaki četvrti učenik. Kazao je da je u gimnazijama najzastupljenije psihološko nasilje, zatim socijalna izolacija, na trećem mjestu je fizičko nasilje, a minimalno su zastupljena seksualno i ekonomsko nasilje. Nakon sto je sproveden projekat „Škola bez nasilja - sigurno školsko okruženje“ godinu dana u školama, kroz koji su zaposleni u obrazovnom sistemu prošli edukaciju, 2014. godine je sprovedeno novo istraživanje u kojem je bilo uključeno 25 novih škola, 40% uzorka se izjasnilo da ima nasilja, odnosno, svako peto dijete. Dobijeni rezultati iz istraživanja su bili mnogo bolji nego što su bili prije sprovođenja projekta. Najnoviji podaci u zadnje dvije tri godine, kojima raspolaže Zavod za školstvo, su da je bilo 300 procesuiranih slučajeva nasilja od strane uprava škola u kojima je preovladavalo

psihološko nasilje. Istakao je da je uvijek neka nezadovoljena potreba uzrok nasilja, bilo da je to potreba za ljubavlju, pažnjom, isticanjem i itd. Veliki broj odraslih ljudi i djece tu potrebu pokušava da zadovolji na socijalno prihvatljiv način, dok manji broj pokušava na socijalno neprihvatljiv način. Kazao je da je dijete, koje je sklono nasilničkom ponašanju, agresivno, agresivno prema svojim roditeljima, nastavnicima, impulsivno je, voli da dominira, voli da drži kontrolu nad drugima, smatra da je bolje i ljepše od drugih, ima superiornost u odnosu na ostalu djecu, ne poštuje pravila, ne poštuje različitosti i ima nizak prag tolerancije. Takođe, objasnio je da je dijete koje je žrtva nasilja povučeno, stidljivo, ima strah, možda je pod prevelikom roditeljskom pažnjom, dijete specifično u nekom smislu, dijete pripadnik nekih etičkih grupa ili „novo“ dijete u školi, itd.

Zoja Bojanić Lalović, direktorica Gimnazije „Slobodan Škerović“ je kazala da je zaštita djece od nasilja i stvaranje sigurnog ambijenta za đake jedan složen proces koji treba da bude cilj svih vaspitno obrazovnih ustanova u koji treba da budu uključeni: učenici, nastavnici, roditelji, zajednica i sve institucije koje se bave ovim pitanjima. Istakla je da se u Gimnaziji javljaju specifični oblici nasilja, gdje je, u najvećoj mjeri, zastupljeno emocionalno, verbalno, vajber, a ima i primjera seksualnog nasilja, s obzirom na činjenicu da, od ukupno 1.600 učenika, ima 700 punoljetnih učenika. Kazala je da je Gimnazija napravila jedan akcioni plan za zaštitu učenika od nasilja, koji podrazumijeva jasne i definisane preventivne aktivnosti, kao i korake i procedure u postupanju i zaštiti učenika od svih oblika nasilja. Članovi ovoga tima su, pored predstavnika uprave, predstavnika pedagoško psihološke službe, profesori, roditelji i učenici. Gimnazija je podržala i inicijativu učenika za formiranje Kluba ljubitelja filma i istakla da je uključena u tri značajna projekta. Prvi projekat je „*Moje vrijednosti i vrline*“, koji je Zavod za školstvo u saradnji sa UNICEF-om pokrenuo 2015. godine, sa ciljem da se školama obezbijedi snažna podrška za vraćanje vaspitne uloge. Drugi projekat je „*Podsticanje demokratske kulture u školi*“, u okviru kojeg je Gimnazija mentor škola, a projekat sprovodi odjeljenje Savjeta Evrope, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete. Gimnazija ima Volonterski klub, koji broji 260 članova, koji od 2014. godine radi na projektu „*No hate offline, no hate online*“. Cilj projekta je suzbijanje govora mržnje na internetu, ali i građenje kapaciteta mladih ljudi i nastavničkog kadra za sticanje kompetencija potrebnih da prepoznaju i, naravno, za efikasno djelovanje protiv ovakvog vida kršenja ljudskih prava.

Kordinatorica programa u programu dječje zaštite u UNICEF-u Ida Ferdinandi je podsjetila na projekte koje je UNICEF pokrenuo sa drugim institucijama, u cilju zaštite djece od nasilja. Prvi je u saradnji sa NVO SOS Podgorica, akreditacija i obuka pedijatara na temu „*Seksualnog nasilja nad djecom*“, i da su, trenutno, u dogovorima sa Ministarstvom zdravlja oko izrade protokola za zdravstveni sektor o postupanju, u slučaju

nasilja nad djecom, kada to prepoznaju zdravstveni radnici. Takođe, u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i NVO „Centar za romske inicijative“ se radilo na izradi intersektorskih smjernica, za suzbijanje dječijih brakova. UNICEF je, u saradnji sa Evropskom unijom, pomogao da se oformi jedna mreža nevladinih organizacija, koje se bave zaštitom djece od nasilja, koju predvodi NVO „Juventas“. Istakla je da je, u cilju prevencije nasilja nad djecom, UNICEF pokrenuo par inicijativa, kao što su uvođenje programa roditeljstva, koji je u pilot fazi i u koji su uključena četiri doma zdravlja iz: Berana, Bijelog Polja, Nikšića i Podgorice i predškolska ustanova „Đina Vrbica“, a namijenjen je za rad sa roditeljima na suzbijanju nasilja i disfunkcionalnog roditeljstva. UNICEF je, u saradnji sa Ministarstvom zdravlja, započeo unapređenje rada Jedinice za patronažu, jer prilikom pružanja patronažne zaštite patronažne sestre imaju pristup svakoj porodici od rođenja djeteta.

Predsjednik Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Radule Novović sumirao je stavove iznijete na konsultativnom saslušanju i zaključio da je važno djelovati na sveobuhvatnu izgradnju svijesti o zabrani bilo kog vida nasilja i drugog ponižavajućeg ponašanja prema djeci, kao i da je angažman roditelja, učitelja, nastavnika, uprava škola, učenika i zajednice od odlučujućeg značaja za zaustavljanje nasilja u školama.

Sjednica je završena u 15 sati i 05 minuta.

**Sekretarka Odbora za zdravstvo,
rad i socijalno staranje**
Snežana Kaluđerović

**Predsjednik Odbora za zdravstvo,
rad i socijalno staranje**
Suad Numanović

**Sekretarka Odbora za prosvjetu,
nauku, kulturu i sport**
Svjetlana Aligrudić

**Predsjednik Odbora za prosvjetu,
nauku, kulturu i sport**
Radule Novović